

АНАЛІЗ СТАНУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Волкова А. В., Болдарь Г. Є., Рищенко О. О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Актуальність. Система охорони здоров'я (ОЗ) України перебуває у трансформації і з 1 квітня 2020 р. розпочався черговий етап медичної реформи, який передбачає впровадження Програми медичних гарантій. На сьогодні, у рамках реформування галузі ОЗ Україна ратифікувала низку міжнародних правових документів, основні принципи яких затверджено національним законодавством. У зв'язку з цим видається доцільним провести дослідження відповідності національних нормативно-правових актів (НПА) нормам міжнародного права.

Метою роботи є аналіз міжнародного та вітчизняного законодавства у сфері ОЗ у контексті медичної реформи, що відбувається в Україні.

Предметом дослідження стали теоретичні та прикладні проблеми правового регулювання системи ОЗ в Україні на сучасному етапі.

Задачі дослідження: проаналізувати стан правового регулювання системи ОЗ в Україні на сучасному етапі, виявити його характерні риси; з'ясувати особливості механізму правового регулювання відносин у сфері надання медичної допомоги в умовах реформування; здійснити порівняльно-правовий аналіз вітчизняного та міжнародного законодавства щодо визначення поняття «безоплатна медична допомога».

Матеріалами дослідження обрано міжнародні НПА у сфері ОЗ, ратифіковані Україною, а саме: Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення (Женева, 28.06.1952 р.); Європейський Кодекс соціального забезпечення (Страсбург, 16.04.1964 р.); Конвенція про медичну допомогу та допомогу у випадку хвороби (Женева, 04.06.1969 р.). Матеріалами дослідження також були національні НПА у сфері ОЗ, зокрема, Конституція України, Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII «Про державні фінансові гарантії», Постанова КМУ від 05.02.2020 р. № 65 «Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування у 2020 р.», Розпорядження КМУ від 30.11.2016 р. № 1013-р «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я», Розпорядження КМУ від 29.01.2020 р. № 111-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги».

Були використані **методи** наукового пізнання: аналізу, синтезу, системний, узагальнення, формально-логічний, тлумачення правової норми, порівняно-правовий.

Результати. На підставі змістовного аналізу міжнародних НПА у сфері ОЗ, що були ратифіковані Україною, з'ясовано, що термін «медична допомога» визначається як допомога, яка надається безпосередньо у формі догляду або опосередковано у формі відшкодування витрат, понесених відповідною особою і надається з метою збереження, відновлення та поліпшення здоров'я особи, її працездатності й здатності самостійно задовольняти власні потреби. В якості медичної допомоги визначено допомогу як лікувального, так і профілактичного характеру. Встановлено, що у міжнародному законодавстві чітко визначено, що медична допомога має надаватися безкоштовно, тобто за яку одержувач не повинен нести ніяких витрат. Рекомендовано, щоб така особа отримувала грошову допомогу від держави у разі не виходу на роботу, оскільки це призводить до втрати хворим заробітної плати.

З'ясовано, що відповідно до ч. 3 ст. 49 Конституції України всім громадянам України у державних і комунальних закладах ОЗ медична допомога надається безоплатно. Тлумачення цієї норми надано у рішенні Конституційного Суду України від 29.05.2002 р. № 10-рп. У цьому документі зазначено, що у державних та комунальних закладах ОЗ медична допомога надається безоплатно всім громадянам незалежно від її обсягу та без посереднього, поточного або

наступного їх розрахунку за надання такої допомоги. Однак, згідно із Законом України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» медична допомога сформована у пакети, що представляють собою перелік та обсяг медичних послуг та ліків, які гарантуються населенню та оплачуються з державного бюджету на основі єдиних національних критеріїв. Тобто, є окремих набір послуг, на який держава гарантує населенню України безоплатну медичну допомогу в державних та комунальних закладах ОЗ. Медична допомога, що не увійшла до затверджених Програмою медичних гарантій пакетів медичної допомоги, повинна оплачуватись за рахунок громадян.

Також за результатами аналізу НПА України встановлено, що деякі регулюючі норми у сфері забезпечення медичної реформи втратили чинність до початку їх фактичної реалізації. Так, Постанова КМУ від 27.11.2019 р. № 1124 «Про затвердження Порядку реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій у 2020 р.» вже втратила чинність на підставі Постанови КМУ від 05.02.2020 р. № 65. Наявність такої ситуації свідчить про необхідність втілення у цій сфері юридичного механізму забезпечення оптимального співвідношення між стабільністю і динамізмом законодавства.

Виявлено певне протиріччя між чинним законодавством у сфері здійснення медичної реформи та положенням ч. 3 ст. 49 Конституції України про те, що існуюча мережа державних і комунальних закладах ОЗ не може бути скорочена. Проте Національна служба здоров'я України (НСЗУ) як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення, наділена повноваженнями укладати договори про медичне обслуговування населення із закладами ОЗ усіх форм власності та фізичними особами – підприємцями (ФОП), які одержали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики. Оскільки сьогодні не з усіма комунальними лікарнями підписано договори, відповідно в них громадяни за рахунок державних фінансових гарантій отримати медичну допомогу не можуть, а отже фактично скорочена мережа таких закладів. З позитивного боку слід відмітити той факт, що НСЗУ підписано договори з багатьма приватними закладами ОЗ та лікарями-ФОП, що свідчить про практичну реалізацію закріпленого у ч. 3 ст. 49 Конституції України принципу сприяння державою розвитку лікувальних закладів усіх форм власності.

Висновки. Встановлено, що поняття «безоплатна медична допомога» в контексті ч. 3 ст. 49 Конституції України повністю відповідає тлумаченню вказаного терміну міжнародними НПА, ратифікованими Україною. Однак, відповідно до Програми медичних гарантій безкоштовно громадяни отримують лише ті медичні послуги, які будуть затверджені Урядом України з огляду на економічні можливості держави. Ситуація, за якої громадяни фактично отримують лише частково безоплатну медичну допомогу, суперечить нормам міжнародного законодавства у сфері ОЗ та Конституції України. Таким чином, наявна певна законодавча колізія, яка потребує внесення відповідних змін до чинних НПА у цій сфері.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, викладені в роботі, можуть бути використані у науково-дослідній діяльності – як матеріал для подальшого дослідження проблем правового регулювання вітчизняного законодавства у сфері ОЗ; в освітньому процесі – під час лекційних, семінарських, практичних занять із дисциплін «Основи конституційного права», «Правознавство та медичне законодавство», «Медичне право, професійна етика та деонтологія», «Фармацевтичне право та законодавство», у підготовці навчально-методичних комплексів з дисциплін тощо.

Перспективним напрямком подальших наукових досліджень вважаємо вивчення інших положень конституційного, медичного та фармацевтичного законодавства, яке регулює суспільні відносини у сфері ОЗ у контексті сучасної медичної реформи в Україні.